

Великия, за Иулияна Преступника, за Тиверия или за Юстиниана, ако не видимъ историята на народитѣ, ако не я прочетемъ? Какъ ще знаемъ какво има въ градоветѣ на талиянитѣ, ингилизитѣ, френцитѣ, ако не прочетемъ нѣкжде?

Даскаль Стефанъ въздъхна, избърса съ дланъ влажно чело и продължи:

— Човѣкъ трѣбва да прочете нѣщо, иначе Богъ да му помага! И трѣбва да чете не само за да види и да узнае какво има по свѣта, не само за да добие повече умъ, а още и за друго. Книгата може да отвори сърдцето на човѣка, и то да стане милостиво! Е, хубаво, много хубаво, но на какъвъ езикъ да чете? И самъ си казвамъ: — ако знаехъ да чета на всички езици дето ги има по земята, за мене щѣше да бжде най-добре. Мудростъта на цѣлъ свѣтъ щѣше да се побере въ сърдцето и душата ми и умътъ ми щѣше да гледа далечъ, далечъ презъ планини и морета. Ала ето, че азъ не знамъ другъ езикъ освенъ само гръцки. Добре, нека се попитамъ сега какво съмъ спечелилъ като съмъ знаялъ макаръ и само единъ езикъ повече. Като се попитамъ тѣй, азъ виждамъ, братя, че съмъ спечелилъ много. Старитѣ гръцки учени (казвамъ за старитѣ) кривятъ много знания и много мудрости. Тѣ ме възрадваха и ми просвѣтиха душата! Тогазъ рекохъ на себе си: — щомъ си научилъ нѣщо добро отъ тия книги, дай го на другитѣ и ги научи и тѣ като тебе да пиятъ вода отъ бистритѣ студени извори. Вие знаете, братя, че азъ училище нѣмамъ. Азъ събирамъ деца и дѣля съ тѣхъ онуй що знаемъ, що съмъ челъ и училъ. . . И научавамъ ги и тѣ сжщо като мене да могатъ направо да четатъ. Трѣбва умъ и азъ го търся гдето мога, гдето ми е по-лесно. . . А хубави нѣща сж писали старитѣ учени хора. Тѣхнитѣ думи отварятъ душата на човѣка и пълнятъ главата му съ много умъ и много разумъ. . . Тѣ всичко знаятъ . . . всичко, всичко — отъ звездитѣ на небето, та до най-малката пращинка на земята. . . Обърнешъ се къмъ Платоносъ, голѣмиятъ гръцки мудрецъ и чувашъ да ти дума таквизъ слова, че цѣлата ти душа да се отвори. . . Обърнешъ се къмъ Аристотелесъ, и той сжщо ти хортува чудесни нѣща. . . А ако се зачетешъ въ слѣпия Омироса, ще видишъ, че не е много добре да живѣе човѣкъ безъ да знае тия свѣтли приказки. . .

А кажете ми какво има написано на нашъ езикъ? Апостола и Псалтикията! Хе, че моитѣ ученници ги знаятъ като по вода! Елате да чуete какъ четатъ моитѣ ученици на славянски! Като по вода